

«НАМЫМЫЗ БИР КҮНӘШИН ЗӘРРӘСИЈИК»

Әдәбијат тарихимиздә бө-
лүк вә гүдрәтли сәнәткарлар
чохдур. Бу сәнәткарларын
бүтүн јарадычылыгылары гү-
мәтли олса да, һәрәсинин бир
әсәри даһа кениш јайлыр
вә мүәллифинә шөһрәт кәти-
рир. Фүзулинин «Лејли вә
Мәчнун» поемасы, Вагфини
«Көрмәдим» мүхәммәси,
Ахундовун «Һачы Гара» ко-
медијасы, Чавидин «Шејх
Сәян» фәһиәси, Вурғунун
«Вагиф» драмы беләләрин
дәндир. Буну демәкдә јазы-
чынын бир әсәрини онун бү-
түн јарадычылығына ғаршы
ғојмағ фикриндә дејиллик.
Мәгсәд ондан ибарәтдир ки,
һәр һансы бир јазычынын
әсәрләриндән һансына даһа
јахындан, даһа үрәкдән бағ-
ландығыны нәзәрә чарпы-
рағ. Бу мәнада Абдулла Ша-
иг бүтүн јарадычылығы бо-
ју сәнки бир мисрасы үзә-
риндә дајанмышдыр. Сәнки
бу мисра онун бүтүн әсәрлә-
ринин мәһвәринә чеврилмиш-
дир: «Һамымыз бир күнә-
шин зәррәсијик». Вә јахуд
бизим ата вә баба нәсиллә-
римиз һәмин мисраны белә
танымышлар: «Һәһимиз бир
күнәшин зәррәсијиз».

А. Шаигин һәјаты вә ја-
радычылығы мәктәб вә ма-
ариф долајларындан адла-
јыб кечмишдир. О, узун мүд-
дәт тәдрис иши илә мәшғул
олмуш, Азәрбајҗан зијалы-
ларынын јетишмәсиндә ми-
силсиз хидмәтләр кәстәр-
мишдир. Онун теләбәси ол-
магла фәхр едәнләрин сајы
онларчадыр. Јазычы Мейди
Һүсәјн мұһарибәдән сонра-
кы илләрдә јазырды: «Бу-
күнкү әдәби нәслимизин бир
чох нумажәндәләри Абдулла
Шаигин синфияндән чыхмыш
адамлардыр. Лакин ону тө-
шәккүрлә хатырлајанлар ара-
сында јүзләрчә мүһәндисләр,
агрономлар, һәкимләр, дөв-
ләт хадимләри вә партија
ишчиләри дә вардыр».

А. Шаигин бир мүәллим
вә маариф фәдәиси кими
фәалијәтиндән аз јазылма-
мышдыр. Анчағ чох төәссүф-
ләр олсун ки, бу бөјүк пе-
дагог һаггындакы хәтирәләр-
дә онун мәктәб сәһәсиндәки
ишләринин инчәликләри бү-
түн кенишлији илә ачылма-
мышдыр. Биз бу күн һәјаты-
мызын әксәр сәһәләриндә
илкинлијә ғајытдығымыз ки-
ми маариф сәһәсиндә дә А.
Шаиг кими көркәмли педа-
гогларымызын төчрүбәсинә
ғајытмалыјығ. О төчрүбәнин
бир чәһәтини Атабаба Муса-
ханлы белә ифадә етмишдир:
«Ону бизә — синфә севди-
рән бир шеј вар идисә дә, о
да Шаигин бүтүн варлығы
иди». Доғрудан да, А. Ша-
игин һәјаты бизә өјрәдир ки,
халғ үчүн јалныз бүтүн вар-
лығы илә чалышанлар хал-
гын јаддашында јашајачағ-
лар.

А. Шаиг буну да билirdи
ки, јалныз дәрәс демәклә
ишинин битмиш һесаб едән
маариф ишчиләри сөһвә јол
верирләр. Буна көрә дә кә-
ләчәк нәсилләр үчүн дәрәс-
ликләр вә дәрәс вәсантләри
һазырламағ онун вәтәндәш-
лығ борчуна чеврилмишдир.
Һәлә 1912-чи илдә чап олун-
муш «Күлзәр» дәрәслији вә
ондан сонракы әдәбијат
дәрәсликләри, әдәбијат мүн-
тәхабатлары А. Шаигин мә-
дәнијәт тарихимиздәки Јери
вә мөвгәји барәдә ајдын тә-
сәввүр јарадыр. Бүтүн бун-
ларын бир мәнасы вар иди
ки, әдәбијат тарихимизи вә
онун ајры-ајры классикләри-
ни һәр кәсә танымтағ арзусу
Јеринә јетсин. Ејни заманда,
А. Шаиг јахшы баша дүшүр-
дү ки, мәдәнијәтимиз һамы
тәрәфиндән там мәнимсәнил-
дикдән сонра белә бир фик-
рә кәлиб чыхмағ мүмкүн ола-
чағдыр: «Һамымыз бир кү-
нәшин зәррәсијик».

А. Шаиг сәнәтин һәгиги
мәјарыны ахтаранда өзүнә
ғатылыб мәһдудлашмырды.
О, әдәбијат ишинин әсл ма-
һијәтини бөјүк классиклә-
рин јарадычылығыны өјрәнә-
өјрәнә мәнимсәјирди. Мәсә-
лән, әдиб Фүзули һаггында
белә јазырды: «Фүзулинин
деһәздән әввәл төһсилә-елмә
чалышды. Истәдады сәјәсин-
дә һәм кәзәл алим олду, һәм
шаир. Чүнки елмәсиз ше'р
әсәссыз дивар кими олдуғу-
ну вә шаир чәһил олурса,
чәһили ше'рә дахи сирајәт едә-
чәјини кәзәлчә дүшүнүш-
дү».

Бу мәддә Фүзулинин ја-
радычылығ шүары иди, ла-
кин јалныз Фүзулинин шү-
ары оларағ ғалмады. А. Шаиг
вә онун мүәсирләри һәмин
теһис диггәтлә мәнимсәјә-
рән, кәләчәк јазычы нәсил-
ләринә дә төһсијә етдиләр.
А. Шаигин өзүнә кәлдикдә
исә о һәм шаир, һәм дә алим
олду.

А. Шаигин поезијасы мәк-

тәбли ушағларын дилиндә
сөсләнәндән сонра һәгиги по-
езија мандаты алды. Мәктәб
отағлары А. Шаиг үчүн мү-
закирә салонуну өзәс етди.
Ушағларын дилинә јатмајан
сөзләр, мисралар елә о дө-
гигә чыхарылды вә ушағлар
өзләри дә билмәдән А. Ша-
игин илк төһгидчиләринә чев-
рилдиләр.

А. Шаиг ше'р јарадычы-
лығында һәгигәт ахтарычы-
сыдыр. О, бу һәгигәти Вәтә-
нин тәләјиндә, гушларын
ачы нәғмәсиндә, әсрә вә
доврә хитабында, азадлығ
пәрисинин вәсфиндә, нишанлы
ғызын сүкутунда, вәрәмли
һәјатын инкултуриндә кечә-
нин вә улдузларын сәјриндә
ахтарыр. А. Шаиг јахшы
билir ки, сәнәтин дә мәнасы
бөјүк арзуларда, бөјүк иде-
аллардадыр:

Сәһна бу дәрәдү-ғүссәмни

сәбәби

Олмамағдыр бу дүңја

камыңча,

Ғәлбимн јандыран будур

анчағ;

Вәтәни көрәдәки

мәрамыңча.

А. Шаиг поезијасы һәлим
тәһиәтли бир инсанын поези-
јасыдыр. Онун әсәрләрини
охудуғча адам өзү дә рәһм-
диллик, һәлимлик кејфијәт-
ләри газаныр. Бу ше'рләр
охучуну өз архасынча апа-
ран, һәтта дәрин-дәрин фи-
кирләрә гәрг едән, инсаны өз
һәјатыны укутмағ мәчбуријә-
тәи ғаршысында гојан бир
поезијадыр. Әдибни нәзәрин-
чә, һәр һансы бир мисра,
һәр һансы бир сөз төрбијә
етмәк күчүнә малик дејилсә,
о һалда поезијадан даныш-
мағ олмаз. Төрбијә етмәк
күчү исә әслиндә охучу ғәл-
бинә дахил олмағ демәкдир.

А. Шаиг јарадычылығын-
да төрбијәлә хусуси әһәмиј-
јәт вәрилмәси јалныз мәктәб
мәсәләси илә бағлы олмајыб,
даһа артығ дәрәчәдә маариф-
чиләк аңлајышы илә әлағ-
дар иди. Маарифчиллик иде-
олокијасы исә Азәрбајҗанда
романтизми јарадан әсәс мән-
бә олмушдур ки, А. Шаиг дә
мәһз романтик кими төрби-
јәлә, ағла үстүнлүк верирди.
Бүтүн дүңја романтикләри
кими, А. Шаиг дә өз әсәр-
ләриндә бөшәри идејалары
төрәннүм едирди. Бу төрән-
нүм исә һамыны бир көздә
көрмәјин ачары иди: «Һамы-
мыз бир күнәшин зәррәси-
јик».

А. Шаиг нәср әсәрләрин-
дә дә әсл мүәсир сәнәткар
иди. Онун кичик һәчмли һе-
кајәләри XX әсрин әввәллә-
риндәки әдәби процесин тәр-
киб һиссәси, һәмин дөврүн
нәср һәрәкатынын мүһүм
голларындандыр. «Мәктүб
јетишмәди», «Көч», «Ибли-
сия һүзурунда» вә саир һе-
кајәләри А. Шаиги јазычы
кими мәһшүрлашдыран әсәр-
ләрдәндир. Онун «Хасә» по-
вестини, «Әсримизин гәһрә-
манлары», «Дурсун», «Араз»
романларыны да нәзәрә ал-
сағ, А. Шаигин һәјат мате-
риалындан нечә усталыгла
истифадә етдијинин шәһиди
оларығ.

А. Шаиг јарадычылығын-
да, һәјатда олдуғу кими, об-
јектив сәнәткар иди. О, гон-
дарма вә сүн'и епитетләрдән
узай олмаға чалышыр, һәм-
шә өз үзәриндә ишләјир, ја-
радычылығ ахтарышларыны
дәһәздән давам етдирirdи.
А. Шаиг һәјаты реал
бојаларла әкс етдирмәјә дә
үстүнлүк верирди. Һәлә
1910-чу илдә Абдулла Сур
она јаздығы бир мәктүбдә
билдирirdи: «Зәки адашым,
ләһәнәзини һәгигәтән бәјән-
дим. Өтәндән бәри дикәр
мәһзум әсәрләринизи дә диг-
гәтлә охујар вә тәғиб едәр-
дим. Тәбрик едирәм, мүвәф-
фәгијәтиниз пәк әсәслә...
Үслубуруз пәк ләтиф... Тәс-
вириниз пәк бәдиә!».

Бу мұлаһизә А. Шаигин
өзүнүн јарадычылығ мәс'у-
лијәтини парлағ шәкилдә
мејдана чыхарыр. Онун кү-
мунә олмағ кејфијәтләрини
тәсдиғ едир.

Абдулла Шаиг мүәсирлә-
ри илә чох јахындан бағлы
олан бир сәнәткар иди. Фак-
торлар сүбүт едир ки, А.
Шаиг өз ғәләм јолдашла-
рына ше'рләр һәср етмиш вә
өз нөвбәсиндә дә А. Шаигин
үнванына әсәрләр јазылмыш-
дыр. Бу әлағәләр бу күн һа-
мыны бирлијә чыхардығы-
мыз бир вахтда чидди өрнәк
ола биләр. Башға сөзлә, А.
Шаиг бу күн дә сәсини сә-
симизә ғатыб һамыны бир-
лијә чағырыр: «Һамымыз
бир күнәшин зәррәсијик».

Намаз НАМАЗОВ,

Азәрбајҗан Технолокија

Институтунун әмәкдашы.

(Мәлә чатачағ гонобары

Ғарабаға Халғ Јардымы

Фондуна кечирмәјинизни

хәһиш едирәм).